

Herinnering & identiteit

Themabijeenkomst 8 oktober 2026

In De Ruimte, Utrecht

Verslag van de dag

Introductie

Op 8 oktober 2026 vond bij In De Ruimte in Utrecht de themabijeenkomst 'Herinnering & Identiteit' plaats, georganiseerd door WO2Net, NHM en Spreekende Geschiedenis. Onder leiding van Inger Schaap (WO2Net) kwamen 60 professionals samen om de verschillende kanten van de toepassing van persoonlijke verhalen in geschiedschrijving te verkennen.

Het programma bestond uit een keynote speech, een panelgesprek en breakoutsessies onder leiding van de panelleden.

Persoonlijke verhalen spelen een grote rol in het bewaren en overbrengen van geschiedenis. Welke voor- en nadelen kleven er aan de inzet van persoonlijke verhalen? Het bleek in gesprek met de zaal dat er vaak meerdere kanten aan een kenmerk zitten; zo helpt een persoonlijk verhaal om een ontvanger te betrekken, maar er kan ook teveel identificatie plaatsvinden.

Lenen persoonlijke verhalen zich bij uitstek voor het vertellen van sensitieve geschiedenis zoals die van WO2, slavernijverleden, vluchtverhalen of koloniale geschiedenis? En welke mogelijkheden en risico's bieden nieuwe technieken, zoals deepfake en VR? Deze vragen en meer kwamen aan bod.

Spreekers

Mardjan Seighali (Rasjt, 1964) is een Iraans-Nederlandse mensenrechtenactivist en bestuurder. Haar indrukwekkende levensverhaal deelde zij in haar autobiografie *Tot op de dag*. Sinds 2026 is zij directeur van "*Spreekende geschiedenis*". In 2025 werd zij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Jaïr Strandens (1978) is artistiek leider van *Theater Na de Dam* en docent filosofie. Daarnaast vervult hij diverse bestuurlijke functies bij o.a. de *Liberaal Joodse gemeente Amsterdam* en het Comité Herdenking Februaristaking 1941. Eind 2026 verschijnt zijn boek *Voorbij ouders en slachtoffers*.

Guus Pengel (Den Haag, 1963) is schrijver met een oeuvre in theater, film en televisie. Zijn werken wonnen verschillende prijzen. Pengel combineert zijn creatieve werk met cultureel advies. Daarnaast is hij coördinator bij de *Anton de Kom Leerstoel* aan de VU.

Dido Michielsen (Amersfoort, 1957) is een bekende Nederlandse schrijfster en journaliste. Na een jarenlange journalistieke loopbaan debuteerde ze in 2019 met de historische roman en bestseller *Lichter dan ik*, bekroond met de Nederlandse Boekhandelprijs. In 2024 hield zij de 4 mei-voordracht in de Nieuwe Kerk in Amsterdam.

Inger Schaap (Willemstad, Curaçao, 1984) is historica en heeft zich gespecialiseerd in lesgeven over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. Als senior projectleider educatie houdt zij zich binnen WO2Net bezig met alles dat raakt aan onderwijs en geschiedenis.

Plenaire sessies

Dido Michielsen

Keynote 'Hoe vertel je de waarheid'

Dido Michielsen is schrijfster van meerdere succesvolle romans waarin ze het verhaal vertelt van haar familie en het koloniale verleden van haar voorouders in Indonesië. In haar keynote beschreef ze hoe ze tot deze verhalen is gekomen.

Michielsen, van oorsprong journaliste en non-fictieschrijfster, publiceerde in 2019 haar eerste roman, *Lichter dan ik*, over het levensverhaal van een Javaanse vrouw. Ze legde uit dat ze bewust voor fictie koos om zo een zo breed mogelijk publiek te bereiken, gedreven door de overtuiging dat de complexiteit van het koloniale verleden in Nederland nog altijd onvoldoende wordt belicht.

Tijdens de keynote ging ze tevens in op de roman *Verborgen Vader* die ze schreef over haar vader, Rudy Michielsen. Vanaf haar tienerjaren was de verhouding met haar vader moeizaam, maar op latere leeftijd wilde ze toch onderzoeken wat voor man hij was en waarom hun relatie zo stroef verliep. Dit resulteerde in een indringend verhaal over de dunne lijn tussen ouderschap en slachtofferschap en over hoe oorlogstrauma's generaties lang doorwerken in families.

Het vertellen van persoonlijke verhalen is voor haar niet alleen een manier om een breed publiek te bereiken, maar ook een middel om haar pantser te laten zakken. Haar openhartige betoog zorgde er al snel voor dat ook mensen in de zaal persoonlijke anekdotes deelden.

Panelgesprek

Mardjan Seighali, Guus Pengel en Jaïr Stranders

Onder leiding van Inger Schaap gingen mensenrechtenactivist Mardjan Seighali, verhalenverteller Guus Pengel en theatermaker Jaïr Stranders met elkaar in gesprek over meerstemmigheid, ongewenste invalshoeken en technologische ontwikkelingen.

De panelleden waren er direct over eens dat meerstemmigheid cruciaal is bij het vertellen van verhalen. Stranders illustreerde dit aan de hand van een theatervoorstelling over *De Ballerina van Auschwitz*, waarin bewust is gekozen om niet het slachtoffer Edith, maar nazi Mengele het verhaal te laten vertellen. Zeker in deze tijd zijn daderperspectieven juist heel interessant.

Naar aanleiding van een vraag uit het publiek ontstond er een discussie over het 'cancelen' van bepaalde of invalshoeken. Seighali, die put uit haar Iraanse afkomst en vlucht naar Nederland, waarschuwde voor deze praktijk: zodra je bepaalde invalshoeken weglaat, vervals je de geschiedenis. Ook pleitte ze ervoor verhalen sneller te vertellen en meer vrouwen aan het woord te laten. In plaats van jaren te wachten tot ze met de betrokkene in het graf verdwijnen, moeten ze juist worden gedeeld nu ze relevant zijn.

Tot slot besprak het panel de vorm waarin verhalen worden gegoten, mede ingegeven door zorgen over AI. Pengel, die in zijn werk vele verschillende vormen kiest, zag daar geen onoverkomelijke bezwaren in. Belangrijk is wel dat er zorgvuldig wordt omgesprongen met historische bronnen en dat personages en details niet mooier worden gemaakt dan ze waren.

Break-out sessions

Sessie #1

Guus Pengel

Guus Pengel nam zijn groep mee in een oefening die hij als geen ander beheerst, namelijk presentaties maken en verhalen vertellen die door meerdere generaties echt gevoeld en beleefd kunnen worden.

Dit deed hij aan de hand van een oefening die begon bij het maken van een tijdlijn vanaf 1863 – het jaar van de afschaffing van de slavernij in Suriname. Op deze tijdlijn plaatsten de deelnemers momenten die indruk hadden gemaakt op wereldwijd, landelijk, lokaal en privéniveau. Met een groep met veel kennis van de oorlogs- en koloniale geschiedenis leverde dit meteen een lijst met interessante momenten op.

Toch daagde Pengel de groep uit om verder na te denken over die lijst. De deelnemers bogen zich vervolgens over de vraag hoe deze tijdlijn eruit zou zien voor iemand uit een andere generatie, jonger of ouder. Een laatste stap was het beschrijven van de tijdlijn aan de hand van een persoonlijke held. Zo deelde Pengel de tijdlijn van de bekende Surinaamse zanger Lieve Hugo ofwel de King of Kaseko.

Door deze stappen te doorlopen werd het voor de groep allereerst helder dat het nog niet zo vanzelfsprekend is welke gebeurtenissen diepe indruk maken en waar hiaten zitten. Ook liet deze aanpak zien dat je door op deze manier over de geschiedenis na te denken een veel gelaagder – en daarmee voor meerdere generaties interessant – perspectief vindt.

Guus, voetbalfan in hart en nieren, sloot de sessie af met een persoonlijk stuk over voetbal, trots, afkomst, Ajax en Suriname.

Sessie #2

Mardjan Seighali

Mardjan Seighali nam haar groep mee in het vakgebied van *Oral History*. Eerst heel persoonlijk, door de groep te laten nadenken over wat een schrijnende situatie met ze zou doen. Vervolgens meer technisch door een inkijk te geven in interviewprocessen.

De sessie begon met het blootleggen van ieders rugzak aan ervaringen en emoties en hoe deze van invloed zijn op het vastleggen van verhalen. Seighali schetste een situatie waarin je moet vluchten en slechts twee uur de tijd hebt om te bedenken wat en wie je mee wilt nemen. Deze emotionele casus liet zien dat vrijwel iedereen familie wil meenemen. Ook foto's en knuffels werden genoemd, waarbij de knuffel staat voor iets zachts en vertrouwds om aan te raken. Het doel van deze oefening was om te laten zien hoe belangrijk zintuiglijke details zoals geuren, aanrakingen en geluiden zijn bij het inleven in een situatie. Juist die elementen dragen het verhaal.

Het tweede deel van de sessie, geleid door Marijn Braam van Spreekende Geschiedenis, richtte zich op interviewtechnieken voor *Oral History*. In tweetallen gingen de deelnemers aan de slag. Het doel was om het interview gestructureerd te benaderen, maar tegelijkertijd ruimte te laten voor onverwachte ervaringen. Zo voorkom je dat je de verteller reduceert tot enkel een (oorlogs)trauma. Vraag bijvoorbeeld ook naar hun jeugd, waar ze gelukkig van worden en of ze wel eens verliefd zijn geweest.

Sessie#3

Jaïr Stranders

Laat je wel eens details weg om je punt te maken? Welke details zijn belangrijk? En wie bepaalt welke persoonlijke verhalen wel en niet verteld worden? Dit zijn de vragen waarmee Jaïr Stranders met zijn groep aan de slag ging.

Jaïr Stranders begon zijn sessie met het tonen van het project Atelier van Herinnering. Hierbij gaan jongeren die meedoen aan de jongerenvoorstellingen van Theater Na de Dam onder andere in gesprek met ooggetuigen van de oorlog om op basis daarvan verhalen te construeren. Sinds de start zijn er zo'n 150 verhalen ontstaan. Bij deze verhalen zijn lesbrieven geschreven, waarvan er één wordt gebruikt tijdens deze sessie.

Het verhaal 'Mijn opa bij de NSB' wordt gezamenlijk voorgelezen. Daarna verdeelt de groep zich in vijf viertallen met de vraag: Waarom ging deze opa bij de NSB? De antwoorden kunnen zowel uit het korte verhaal gehaald worden als uit de eigen voorkennis of fantasie van de deelnemers. Na een breakout-sessie van 10 minuten kwam de groep weer plenair bijeen en gaf ieder groepje een paar mogelijke antwoorden.

Deze oefening laat zien dat er heel veel verschillende perspectieven op één verhaal mogelijk zijn. Een persoonlijk verhaal zorgt voor gelaagdheid, met de 'grote feitelijke' geschiedenis als kader.

Dankwoord

SPREKERS

- **Dido Michielsen**
 - Lichter dan ik
 - Verborgen vader
- **Mardjan Seighali**
 - Tot op de dag
 - Sprekende geschiedenis
- **Guus Pengel**
 - Website Guus Pengel
 - Anton de Kom leerstoel
- **Jair Stranders**
 - Voorbij daders en slachtoffers
 - Theater na de Dam

ORGANISATIE

- **Inger Schaap** – dagvoorzitter (WO2Net)
- **Jelle Veerman** – curator publieksprogrammering (Joods Cultureel Kwartier)
- **Marijn Braam** – projectmedewerker (Sprekende geschiedenis)
- **Talma Joachimsthal, Rik en Indra** – host (In De Ruimte)
- **Bram Petraeus** - Fotograaf
- **Het team van WO2Net** - Monique Brinks, Suzan van Borkum, Dagmar van Gils, Marrit Boogaars, Sophie de Ronde

WO2Net